EURES – един неизследван в България инструмент на политиката на Европейския съюз относно заетостта

Мими Корнажева, Ивайло Цочев

Abstract: *The paper introduces and analyzes certain aspects of the functioning of the common EU employment policy,including the European network for employment services – EURES. So far the activities and the main achievements of the network in Bulgaria haven't been thoroughly researched. The paper concludes that after 1st January 2014, when the current transitional restrictions imposed on Bulgarian citizens will be removed, the activities of the network will have an increasingly positive effect on the Bulgarian labour market, as well as on the overall social and economic situation in the country.*

Key words: *European Union, Common Employment Policy, Free Movement of Labour, EURES*

УВОД

От 1 януари 1993г. хората, стоките, услугите и капиталите се движат свободно в рамките на ЕИО, а митническият контрол по границите на страните-членки е окончателно премахнат. Договорът за Европейския Съюз (известен още и като Договорът от Маастрихт), влиза в сила на 1 ноември 1993г., десет месеца след образуването на големия вътрешен пазар без граници. **Правото на свободно движение и пребиваване, както и насърчаването на мобилността в областта на образованието и професионалното обучение, в съчетание със социалната сигурност, е днес едно от фундаменталните права на всички граждани на Европейския съюз (ЕС).**[51]

Трудовата мобилност на работещите в ЕС е също така един от основните стълбове на европейския социален модел, както и едно от основните средства за постигане на дългосрочните цели на Стратегията „Европа 2020“ за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.[52] [53]

Положителните аспекти на трудовата мобилност в рамките на ЕС са многобройни и широкомащабни, а основният инструмент на Европейската комисия (ЕК) за нейното подпомагане, насърчаване и популяризиране е създадената през 1993г., **мрежа за европейски услуги по заетостта EURES *(European Employment Services Network)***.

От 1 януари 2007г., Агенция по заетостта като държавна агенция към Министерството на труда и социалната политика (МТСП) и обществена служба по заетостта на Република България е член на мрежата EURES и значителен брой нейни служители в различните й териториални подразделения (Национален EURES мениджър, регионални EURES Лайн-мениджъри *(Line managers)*, EURES съветници, EURES асистенти, трудови консултанти и др.), работят за изпълнение на актуалните насоки (***EURES guidelines***) на Европейската комисия за развитието на мрежата EURES.

Значимостта на темата на настоящата статия се определя от изключително важната роля на мрежата EURES за постигане целите на социалната политика и в частност на общата политика по заетостта, на Европейския съюз, особено в актуалния период на продължаваща (за Съюза като цяло, въпреки спецификата на отделните страни-членки), социално-икономическа и финансова криза, съпътствана от стабилизиращо се, но все така неприемливо високо (за Съюза като цяло – според

[51] Вж. Рот, Ф., *Изобретяването на Европа. От Европа на Жан Моне до Европейския Съюз*, Кралица Маб, 2008

[52] Вж. Европейска комисия, *Европа 2020*, 2013. <http://ec.europa.eu/europe2020/index_bg.htm>

[53] Вж. European Commission's DG for Employment, Social Affairs and Inclusion, *European Employment Strategy*, 2013. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=101>

официалните данни на Евростат), ниво на безработица и в частност на младежка безработица.

АКТУАЛЕН ПОЛИТИЧЕСКИ КОНТЕКСТ

В интервю за Wall Street Journal през февруари 2012 г. президентът на Европейската централна банка заяви, че европейският социален модел е мъртъв. Ще се съгласим с Марио Драги, особено ако си припомним, че този модел, въплътен в западноевропейската държава на благоденствието, възникна в контекста на Студената война и се разви като отговор на опасността от изток, която беше артикулирана като потенциална комунистическа експанзия. Западноевропейските правителства бяха принудени да създават социални държави, за да неутрализират влиянията на комунистическите партии. Днес комунизмът е нерелевантен, европейският изток е пост-комунистически, а европейският запад започва да изглежда пост-социален.

В духа на тази теза са разсъжденията на Албена Азманова[54]. Тя смята, че европейските правителства, независимо леви или десни, се опитват да спасят финансовия капитал и едрия бизнес, приемат затягащи коланите мерки, за да върнат доверието на капиталовите пазари, а обществата сякаш понасят това с безразличие и самообладание, въпреки цената, която плащат – намалената социална сигурност, намалели социални услуги за най-уязвимите, намаляваща покупателна способност. Държавата и публичните власти са престанали да допускат, че носят отговорност за генерирания социален риск. Новото явление е нарастване на властта на управляващите и на техния капацитет да нанасят социални вреди, и в същото време – намаляване на отговорността за социалните последици от политическото действие. Това несъответствие между власт и отговорност уврежда демокрацията, тъй като упражняването на властта става дори по-автократично, въпреки че се спазват всички ритуали на демократичната политика. Държавите се оттеглят от **социална отговорност**, а в същото време водещи компании се обявяват за социално отговорни.

Какво се случва всъщност? Извършва се трансфер на отговорността за благополучие от държавата върху гражданите. Практиката и идеологията на **индивидуалната отговорност** е вменена на работещото поколение. Регулациите работят в тази посока – всеки трябва да се грижи сам за намиране на работно място, за пенсионно осигуряване, за повишаване на квалификацията и запазване на работното си място, за водене на здравословен начин на живот, за опазване на околната среда. Младите безработни – около 20%, не очакват публичните власти да им осигурят икономическа и социална сигурност. Те са свободни да се погрижат за добруването си, но и са обзети от страх пред незивестността ще могат ли да осигурят бъдещето си. И тъй като публичните власти се възприемат като незадължени и неспособни да се справят с опасностите, произтичащи от глобално интегрирания свят, страхът се канализира повече в омраза към чужденците, околкото в искания за повече социална защита.

Държавата се занимава с дистрибуция на възможности и рискове. Тя оказва помощ с парите на данъкоплатците на избрани, които са стратегически важни за конкурентноспособността на националните икономики: спасява банки, подпомага определени фирми-национални шампиони. Държавата идентифицира своите най-силни и се грижи за тях. Извършваната трансформация е от **държавата на благоденствието-детегледачка** след края на Втората световна война, към

[54] Вж. ALBENA AZMANOVA 9 May 2011. **Crisis - what crisis? http://www.opendemocracy.net/albena-azmanova/crisis-what-crisis.**

държавата-мащеха на късния 20-ти век, която се отдръпна от обществото, до **държавата-богатия чичо**, който подпомага най-силните в името на глобална конкурентноспособност.

Финансовата и икономическа криза от последните 5 години мобилизира **Европейския съюз да вменява на националните държави** функции, свързани със социална съпричастност и солидарност. Европейската комисия разработи Социален инвестиционен пакет, с който препоръчва на държавите-членки да модернизират националните си социални системи и да използват по-ефикасно наличните си ресурси за преодоляване на социални проблеми. Зелена и Бяла книга за реформи в областта на социалната сигурност направиха дебатите върху пенсионните системи актуални в цяла Европа. Инициативата *Възможности за младите* фокусира вниманието върху младежката безработица и подготовката на младите хора за достъп до пазара на труда. Инициативата *Младежка заетост* беше финансирана с 6 млрд.евро. Всички тези усилия могат да бъдат разглеждани като опит за ревитализиране на социалния модел в Европа.

Същевременно интелектуалци започнаха дискусия за нов социален договор, върху който би трябвало да се пренапише проекта за Европа. Ако проектът за обединена Европа от 50-те на миналия век беше най-силно катализиран от потребността от мир и военна сигурност, то новият проект в много голяма степен ще бъде продукт на потребността от социална сигурност.

В такъв политически контекст изследването на **Европейската мрежа за услуги по заетостта EURES** и нейното функциониране в България придобива особена значимост и може да добави стойност за по-високата й ефикасност и ефективност.

ДОГОВОРНА ОСНОВА НА МРЕЖАТА EURES

Европейската мрежа за услуги по заетостта EURES е европейска мрежа за сътрудничество, изградена с цел улесняване и подпомагане на свободното движение на работници и търсещи работа лица (ТРЛ), в рамките на Европейския съюз, Европейското икономическо пространство (ЕИП) и Конфедерация Швейцария.[55]

В мрежата участват Европейската комисия, партньорски организации и обществените служби по заетостта *(Public Employment Services)* на 32 държави, както следва:

- 28-те страни – членки на Съюза (ЕС-28), след последните две разширявания на Съюза - съответно, с България и Румъния на 1 януари 2007г. и с Хърватия на 1 юли 2013г.:
  - Австрия, Белгия, България, Великобритания, Германия, Гърция, Дания, Естония, Ирландия, Испания, Италия, Кипър, Латвия, Литва, Люксембург, Малта, Полша, Португалия, Румъния, Словакия, Словения, Унгария, Финландия, Франция, Холандия, Хърватия, Швеция, Чешка република;
- Страните-членки на ЕИП, който не са част от Съюза – Исландия, Норвегия и Лихтенщайн;
- Конфедерация Швейцария.

Основните документи, регулиращи дейността на мрежата EURES, са както следва[56]:

- **Регламент (ЕИО) № 1612/68 от 15 октомври 1968г.** (част II), относно свободното движение на работници в рамките на Общността;

[55] Вж. Агенция по заетостта, *За EURES*, 2013. <http://eures.bg/default.asp?id=1>
[56] Вж. Агенция по заетостта, *EURES документи*, 2013. <http://eures.bg/docs.asp?id=9>

- Във връзка с влизането в действие на единния вътрешен европейски пазар, както и на Договора от Маастрихт, с **решение 93/569/ЕЕС на Европейската комисия от 22 октомври 1993г.**, прилагащо европейски Регламент (ЕИО) № 1612/68 от 15 октомври 1968г., е създадена европейската мрежа за услуги по заетостта EURES;
- Решение 2003/8/ЕС на Европейската комисия от 23 декември 2002г., за прилагане на Регламент (ЕИО) № 1612/68 по отношение на привеждане в съответствие на свободните (вакантни) работни места и заявленията (кандидатурите) за работа, т.е. за балансиране на търсенето и предлагането на европейския пазар на труда;
- **Регламент (ЕС) № 492/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011г., относно свободното движение на работници в Съюза;**
- **Решение 2012/733/ЕС на Европейската комисията от 26 ноември 2012г., за изпълнение на Регламент (ЕС) № 492/2011 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на попълването на свободните работни места и повторното създаване на EURES;**
- Харта на EURES *(EURES Charter)* - подробно описание на дейностите, оперативните цели, стандартите за качество, работните дейности и задълженията на участниците в мрежата *(EURES actors)* – Европейската комисия, координационно звено EURESco, обществените служби по заетостта на страните-членки и т.н. ;
- Описание на длъжността (длъжностна характеристика на ролята) EURES мениджър *(The EURES manager's profile)*;
- Описание на длъжността (длъжностна характеристика на ролята) EURES съветник *(The EURES adviser's profile)*.[57]

СТРУКТУРА, ОСНОВНИ ЦЕЛИ И ДЕЙНОСТИ НА МРЕЖАТА EURES

Структура на мрежата EURES[58]

- **Мрежата се ръководи от Европейската комисия;**
- Оперативното координиране на мрежата се осъществява от координационно звено EURESco *(EURES Coordination Office)*, структурна единица на Генерална дирекция „Заетост, социални въпроси и приобщаване" *(European Commission's DG for Employment, Social Affairs and Inclusion)*.
- Обществените служби по заетостта *(Public Employment Services)* на 32-те държави-членки осъществяват на практика и под ръководството на EURESco, европейската стратегия за заетост и стимулиране на трудовата мобилност, в отделните страни:
  - Ръководителите на обществените служби по заетостта на страните-членки (в Република България – Изпълнителният директор на Агенция по заетостта), участват в „Стратегическа група на високо равнище" *(EURES High level strategy group)*;
  - Ръководни служители на обществените служби по заетостта (в Република България – Началникът на отдел „EURES и международни спогодби"), в ролята си на национални EURES мениджъри, участват в „Работна група" *(EURES Working Party)*;
  - Ръководни служители на регионалните подразделения на обществените служби по заетостта в трансграничните региони на страните-членки, в

[57] Вж. Piryankova, D., Vidinska E., *EURES Training in Moldova*, National Employment Agency of Bulgaria, 2010

[58] Вж. Цочев, И., *Мрежата за услуги по заетостта EURES – инструмент на социалната политика на Европейския съюз*, Русенски университет „Ангел Кънчев", 2011

които са изградени „Трансгранични партньорства на EURES" *(EURES cross-border partnerships)*, (наричани още EURES-Т партньорства), в ролята си на регионални EURES-Т мениджъри, участват в „EURES-Т Работна група" *(EURES-T Working Party)*;

- Служители на централните и регионалните подразделения на обществените служби по заетостта на страните-членки (най-вече EURES съветници, но също така EURES мениджъри и EURES-Т мениджъри), участват в различни секторни работни групи, като например – по комуникационната стратегия на мрежата *(EURES information and communication working group)*, по развитието и прилагането на информационните технологии в мрежата *(EURES information technology working group)*, по организацията и провеждането на обучения за участниците в мрежата *(EURES Trainig working group)* и др.;
- Ръководителите на регионалните подразделения на обществените служби по заетостта на страните-членки (в Република България – Директорите на Дирекции „Регионална служба по заетостта"), в ролята си на регионални Лайн-мениджъри *(Line managers)*, координират осъществяването на EURES дейностите в отделните региони на страните-членки на мрежата (в Република България са формирани девет региона и съответно девет Дирекции „Регионална служба по заетостта" – ДРСЗ - София, ДРСЗ - Благоевград, ДРСЗ – Пловдив, ДРСЗ – Хасково, ДРСЗ – Бургас, ДРСЗ – Варна, ДРСЗ – Русе, ДРСЗ – Ловеч и ДРСЗ – Монтана);
- Служители на регионалните и локалните подразделения на обществените служби по заетостта на страните-членки (в Република България – Дирекции „Регионална служба по заетостта" и Дирекции „Бюро по труда"), в ролята си на EURES съветници (или EURES консултанти), осъществяват всекидневната практическа работа на мрежата с нейните клиенти и партньори.

  Броят (променящ се динамично), на действащите към момента EURES съветници в страните-членки на мрежата е около 900, а в България - 19 (новите съветници задължително преминават начално обучение *(EURES Initial Training and EURES Initial Conference)*, както и периодични специализирани обучения *(EURES Advanced Training)*). Обученията се провеждат в различни градове в страните-членки на мрежата, на английски, немски или френски език. Характерна черта на обученията на EURES консултантите е духът на сътрудничество, толерантност, интеркултурна комуникация и полезна обмяна на професионален опит и най-добри работни практики.[59]
- Служители на регионалните и локалните подразделения на обществените служби по заетостта на страните-членки, в ролята си на EURES асистенти *(EURES assistants)*, подпомагат всекидневната практическа работа на EURES съветниците.

- Партньори на европейската мрежа за услуги по заетостта са, както следва:
  - Социални партньори (национални и секторни синдикати, браншови организации, професионални организации на работодателите и др.);
  - Представители на регионалните, областни и общински администрации на трансграничните региони, в които са изградени EURES-Т партньорства;
  - Партньорски европейски мрежи, координирани от Европейската комисия и финансирани основно от бюджета на Европейския съюз, като „Европа директно" *(Europe Direct)*, СОЛВИТ *(SOLVIT)*, Европейска мрежа за

[59] Вж. Бюро за координация на EURES. *Харта на EURES*, 2010

предприемачи *(Enterprise Europe Network)*, Евродеск *(Eurodesk*), *Europass* и др.

Основни цели на дейността на мрежата EURES

- **Развитие на отворен и достъпен общ европейския пазар на труда** („от Исландия до Кипър и от Естония до Азорските острови");
- **Балансиране (съответно, преодоляване на дисбалансите) на търсене и предлагане на работна сила на единния вътрешен трудов пазар;**
- Хармонизиране на степента на развитие на трудовия пазар в отделните европейски страни и региони;
- Транснационален, междурегионален и трансграничен обмен на свободни работни места (СРМ), както и на кандидатури за работа *(job applications)*;
- Прозрачност и обмен на информация за състоянието на европейските пазари на труда, включително по отношение на условията на живот, както и на възможностите за стажуване и придобиване на професионални умения;
- Разработване на практически методики, качествени и количествени показатели за отчитане ефективността на функциониране на мрежата.[60]

Основни работни дейности на мрежата EURES

Предоставяне на услуги за търсещи работа лица (job seekers), посредством:[61] [62]

- Консултиране и информиране на европейските граждани, желаещи да работят в друга страна-членка на мрежата EURES;
- Консултиране на европейските граждани, използващи електронните услуги на портала на мрежата EURES (**www.eures.europa.eu**);
- Оказване на съдействие на търсещите работа лица (ТРЛ), при подготовка на документите, необходими за кандидатстване за работа в страните-членки на мрежата;
- Предоставяне на актуална информация на ТРЛ, относно условията за работа и живот, както и за административните и правни формалности при започване на работа в страните-членки на мрежата;
- Организация и провеждане на различни мероприятия с основна целева група – търсещите работа лица от страните-членки на мрежата, като например:
  - Европейски дни на труда *(European Job Days)*;
  - Международни трудови борси;
  - Регионални трудови борси;
  - Информационни дни за ТРЛ;
  - „Дни на отворените врати" в Дирекциите „Бюро по труда";
  - Информационни сесии за ТРЛ и др.
- Участие в различни мероприятия организирани от други организации и институции, с основна целева група – търсещите работа лица от страните-членки на мрежата, като например:
  - Кариерни форуми във висшите учебни заведения;
  - Информационни дни и сесии в средните и висши учебни заведения, библиотеки, културни институти и др.

Предоставяне на услуги за работодатели (employers),

[60] Вж. Piryankova, D., Vidinska E., *EURES Training in Moldova*, National Employment Agency of Bulgaria, 2010

[61] Вж. EURES – European Employment Services, *Open call for proposals for the establishment of a three-year partnership with EURES members and partners*, European Commission, 2010

[62] Вж. EURES – European Employment Services**,** *Call for proposals N° VP/2013/004 BUDGET YEAR 2013*, European Commission, 2013

посредством:[63] [64]

- Оказване съдействие на работодателите, желаещи да наемат персонал от друга страна-членка на мрежата EURES;
- Консултиране на европейските работодатели, използващи електронните услуги на портала на мрежата EURES (**www.eures.europa.eu**);
- Оповестяване (публикуване, популяризиране) на свободни работни места (на EURES портала и / или в избрани страни-членки на EURES);
- Поддържане на актуална база данни с документи за кандидатстване (*application documents)* на ТРЛ от страните-членки на мрежата;
- Предоставяне на посреднически услуги и помощ при набиране на персонал (посредством предварителен подбор, провеждане на интервюта, допълнителна професионална и езикова подготовка на избраните кандидати и др.);
- Предоставяне на информация за мероприятия, провеждани в други страни-членки на мрежата;
- Организация и провеждане на различни мероприятия с основна или допълнителна целева група – работодатели от страните-членки на мрежата, като например:
    - Европейски Дни на труда;
    - Международни трудови борси;
    - Информационни дни за ТРЛ и работодатели;
    - Информационни дни за работодатели;
    - Информационни сесии за работодатели и др.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От казаното дотук можем да направим извода, че посредством работните дейности и предлаганите на клиентите от различните целеви групи услуги от мрежата EURES, твърде абстрактните и отдалечени за средностатистическия европейски гражданин термини, характерни само за административния език на „чиновниците от Брюксел", се трансформират в напълно реални, конкретни и атрактивни оферти за свободни работни места, в отлични възможности за професионална квалификация и преквалификация, в облекчени и безплатни процедури за подбор на висококвалифициран персонал, както и в нови перспективи за професионално и кариерно развитие и устойчиво развитие на фирмите и организациите.[65]

Към момента не е правено задълбочено изследване на дейността на мрежата EURES в България, което детайлно да отразява постигнатите положителни резултати, както и предизвикателствата и проблемите пред които (в български контекст), са изправени, както участниците в мрежата *(EURES actors)*, така и членовете на нейните целеви групи.

Предвид твърдата решимост на Европейската комисия, да преодолее съпротивата на няколко високоразвити и силно атрактивни за имиграция „стари" държави-членки (най-вече на Великобритания[66], също така на Холандия[67],

[63] Вж. EURES – European Employment Services, *Open call for proposals for the establishment of a three-year partnership with EURES members and partners*, European Commission, 2010

[64] Вж. EURES – European Employment Services**,** *Call for proposals N° VP/2013/004 BUDGET YEAR 2013*, European Commission, 2013

[65] Вж. European Commission's DG for Employment, Social Affairs and Inclusion, *Your first EURES job*, 2013. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=993&langId=en>

[66] Вж. The Telegraph, *385,000 Romanians and Bulgarians will come to Britain, report warns*, 2013. <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/immigration/10493503/385000-Romanians-and-Bulgarians-will-come-to-Britain-report-warns.html>

Германия и др.), срещу **отпадането, считано 1 януари 2014г., на всички ограничителни мерки спрямо свободното движение на български (и румънски) работници**, можем да очакваме едно значително засилване на ролята на трудовата мобилност в рамките на ЕС, както и съществено нарастване на положителното влияние на дейността на мрежата EURES в частност - върху състоянието на пазара на труда в България и в по-общ контекст - върху цялостната социално-икономическа обстановка.

ЛИТЕРАТУРА:

[1] Маурер. А. Политика в областта на заетостта. В: Тематичен справочник "Европа от А до Я", Фондация „Конрад Аденауер", 2002;

[2] Рот, Ф. Изобретяването на Европа. От Европа на Жан Моне до Европейския Съюз, Кралица Маб, 2008;

[3] Францмайер Ф. Политика в областта на заетостта. В: Тематичен справочник "Европа от А до Я", Фондация „Конрад Аденауер", 2004;

[4] Цочев, И. Мрежата за услуги по заетостта EURES – инструмент на социалната политика на Европейския съюз, Русенски университет „Ангел Кънчев", 2011;

[5] Бюро за координация на EURES. Харта на EURES, 2010.

[6] EURES – European Employment Services. Open call for proposals for the establishment of a three-year partnership with EURES members and partners, European Commission, 2010;

[7] EURES – European Employment Services. Call for proposals N° VP/2013/004 BUDGET YEAR 2013, European Commission, 2013;

[8] Piryankova, D., Vidinska E. EURES Training in Moldova, National Employment Agency of Bulgaria, 2010;

[9] Van Yperen, Jeannette. The Dutch Work Permit System, UWV WERKbedrijf; 2011.

[10] Агенция по заетостта, EURES документи, 2013. **http://eures.bg/docs.asp?id=9**

[11] Агенция по заетостта, За EURES, 2013. **http://eures.bg/default.asp?id=1**

[12] Европейска комисия, Европа 2020, 2013.
http://ec.europa.eu/europe2020/index_bg.htm

[13] European Commission's DG for Employment, Social Affairs and Inclusion, European Employment Strategy, 2013.
http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=101

[14] European Commission's DG for Employment, Social Affairs and Inclusion, Your first EURES job, 2013. **http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=993&langId=en**

[15] The Telegraph, 385,000 Romanians and Bulgarians will come to Britain, report warns, 2013. **http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/immigration/10493503/385000-Romanians-and-Bulgarians-will-come-to-Britain-report-warns.html**

За контакти:
Доц. д-р Мими Корнажева, катедра Европеистика, Русенски университет "Ангел Кънчев"; e-mail: mkornazheva@uni-ruse.bg, тел.: 082 888 656
Ивайло Цочев, докторант, e-mail: itzotchev@mbox.contact.bg

Докладът е рецензиран.

[67] Вж. van Yperen, Jeannette, *The Dutch Work Permit System*, UWV WERKbedrijf; 2011